

O PRVENSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Second World Conference of Cancer Organisations, Atlanta, 19.-23.5.1999.

J. ŽALOUĐÍK

UNIVERZITNÍ ONKOLOGICKÉ CENTRUM V BRNĚ

Světové konference onkologických organizací navazující ve dnech 19.-23.5.1999 v Atlantě bezprostředně na kongres ASCO '99 (Atlanta, 14.-18.5.1999) jsem se zúčastnil jako jediný zástupce z České republiky za prostředky stipendia American Cancer Society. Během konference mi kdosi blahopřál k prvenství českých hokejistů. Vychutnal jsem však i další české prvenství, o němž pojednám. Trochu jsem zalitoval, že nejsem v Atlantě za hokejisty.

Konference přivádějící na společné jednání zástupce všech organizací, které se jakoukoli formou profesionálně nebo dobrovolně zabývají bojem proti rakovině, z celého světa se sešla teprve podruhé. Poprvé to bylo před třemi lety v australském Melbourne. Na konferenci kombinující plenární zasedání, semináře a edukační kurzy v mnoha místnostech hotelu Hilton Towers v Atlantě se sešlo asi 1 000 delegátů ze 116 zemí. Dopolední plenární zasedání všech delegátů, společné snídaně, obědy i večere vytvořily na konferenci o „pouhé“ tisícovce účastníků ve srovnání se sedmnáctitisícovým mraveništem ASCO_99 atmosféru přehledného kolektivu s možností neformální diskuze k nastíněným problémům. To uvádím zejména proto, že již první den jednání se dostala bez jakéhokoli mého přičinění na přetřes situace v České republice.

Již v první plenární přednášce Američana Dr.Thuna analyzujícího celosvětový stav incidence a mortality na zhoubné nádory a podíl preventivních onkologických programů na jejich ovlivnění byla Česká republika (pod názvem Československo, Slovensko však bylo vedeno zvlášť) označena za exemplární příklad státu se stále stoupající incidencí i mortalitou na rozhodující onkologické diagnózy, tedy karcinom plic, prsu a kolorekta, i na zhoubné nádory vcelku. Strmě stoupající červená křivka s označením Československo byla zúčastněnými velmi silně vnímána zejména v protikladu k chválené situaci ve Finsku, kde tyto křivky klesají podobně jako v některých dalších evropských zemích i v USA. Toto naše prvenství mezi státy, které incidenci a mortalitu na zhoubné nádory sledují (protože lze namítnout, že ještě horší může být situace v zemích, kde data zcela chybí), je nutno vidět v kontextu současného zjištění, že křivky mortality se v USA, Australii a skandinávských zemích začínají poprvé v historii u několika hlavních diagnóz oplošťovat a dokonce klesat.

V dalších formálních diskuzích na seminářích i neformálních v kuloárech jsem se stal (ač nerad) vyhledávanou osobou, která měla vysvětlit důvody českého prvenství. Sdělovali mi, že „negative experience“, negativní zkušenost, je rovněž velmi důležitá a stal jsem se tedy „expertem na negative experience“. Nepříjemnější však byly otázky informovaných zástupců vedení UICC proč není Česká onkologická společnost členem UICC, proč se neúčastníme některých preventivních evropských programů, proč nejsou naše data ve studii EURO CARE z roku 1998 hodnotící 1-a 5-leté přežívání asi 14 nejčastějších typů zhoubných nádorů, jaký je náš národní onkologický program, proč není na konferenci zástupce národního onkologického programu nebo ústavu, máme-li jaký, proč neprošel zákon proti reklamám na tabákové výrobky, kolik je u nás dobrovolných organizací zabývajících se bojem proti rakovině

a jaký mají potenciál, jaký je objem nestátních prostředků věnovaných boji proti rakovině a další. Ponechám na čtenářích této zprávy, aby se sami zkusili přenést do uvedené situace a otázky zodpovědět při zachování image České republiky jako státu s rozvinutým zdravotnictvím. Role, již jsem se musel zhostit byla nezávaditelná, avšak uvědomil jsem si v ní jak málo skutečně konstruktivních kroků máme za sebou, abychom mohli deklarovat kompatibilitu našeho zdravotnictví s rozvinutějšími zeměmi.

Je zřejmé, že nejde o srovnávání s poměry v USA, ale třeba právě s Finskem nebo Dánskem. V současné době se zdůrazňuje, že v hlavních onkologických diagnózách je až 30%-ní ovlivnitelnost mortality preventivními opatřeními. Při soustředěné strategii onkologické prevence a racionální onkologické péče zaměřené především na časnou detekci je pokládáno za reálné aspoň u tzv. preventabilních nádorů (karcinom plic, prsu, cervixu, kolorekta a melanom) křivky mortality během 5 let stabilizovat a během dalších 5 let snižovat aspoň o 5-10 %. Naším problémem je však zároveň, že neznáme v celonárodním kontextu vlastní léčebné výsledky a chybí nám tudíž srovnání se zeměmi, kde křivky začínají klesat. Nevíme, zda nás čeká více úkolů v prevenci nebo v samotném zkvalitnění onkologické léčebné péče. Nevím zda u nás někdo uvedenou strategii, která by zohlednila nejen opatření zdravotnická, nýbrž i výchovná a legislativní, zpracovává nebo zpracoval, pokud ano, nesetkávám se s její popularizací ani s jejími dopady. Jako člen výboru České onkologické společnosti od března 1999 se však již cítím za náš neblahý stav spoluzodpovědným a bral bych rady, jichž se mi především od evropských kolegů ke kompatibilitě národních onkologických programů dostalo, velmi vážně.

Na konferenci jsem se účastnil především seminářů a kurzů o managementu onkologické péče, dále o informačních technologiích, fundraisingu a kurzu v učebně centrály ACS o internetovém napojení na Globalink. Poznatků o měnění se koncepcí neziaskových organizací v mergery a korporativní modely je celá řada a zasloužily by si samostatné sdělení, třeba na některých onkologických dnech renesančního charakteru jako bývají českokrumlovské. V informatice se mimo jiné dostává na program jednání zavádění „smart cards“ nebo „smart medical records“, tedy zdravotnické dokumentace vázané na elektronický záznam, respektive čipovou kartu. To bude paradoxně vyžadovat více úsilí od lékařů než od informatiků a organizátorů, protože v medicíně je zatím parametrický způsob uvažování a vedení záznamů spíše vzácností. Poznatků o funkci webových stránek UICC, Globalinku (<http://www.globalink.org>), využijeme, jak doufám, již brzy v provozu připravovaných webových stránek České onkologické společnosti.

Konferenci na závěr oslovil i bývalý prezident George Bush s manželkou, kteří se sami pokládají za příznivce a dobrovolné aktivisty American Cancer Society. Na World Conference of Cancer Organisations upozorňují českou onkologickou veřejnost jako na přínosnou a reprezentativní událost, která si příště zaslouží naši větší přípravu i návštěvnost. Již také proto, aby role obhájce zatím neradostných výsledků České republiky v mortalitě na zhoubné nádory nezůstala na jednotlivci nebo aby měl příště pro obhajobu naplňování našeho národního onkologického programu více pozitivních argumentů. K tomu však bude zapotřebí formulovaný a všeobecně podporovaný národní onkologický program vůbec mít. Další světová konference se koná až v příštím tisíciletí - už za tři roky.